

UNITÁRIUS ÉLET

XXXVII. ÉVFOLYAM

1983. JANUÁR–FEBRUÁR

FŐTANÁCSI SZÓSZÉKI BESZÉD

FŐTISZTELENDŐ EGYHÁZI FŐTANÁCS!

„Vigyázzatok, álljatok meg a hitben”

Pál. 1. Kor. 16, 13.

TESTVÉREIM!

A válságok korában élünk. A világ négy tájáról szinte ömlesztve érkeznek a különböző gazdasági, politikai, világnézeti válságokról a hírek. Egyik napról a másikra országok tűnnek el, vagy csonkulnak meg, zsugorodnak össze, új — azelőtt soha nem hallott — hatalmasságok tűnnek fel a történelem színpadán, új tanokat hirdetve, új igazságokat terjesztve.

De nemcsak a szellem — bocsánat, ezt újabban úgy mondják, hogy eszme — a két *e* betű innen sem hiányzik: — világában van ez így, hanem a természettudományokban is.

Évszázadokon keresztül a newtoni alapelveken nyugodott a természet világa, s tömeg, az abszolút tér és idő dimenzióiban gondolkodtunk, és természetesnek tartottuk a kauzalitás elvét, miszerint azonos körülmények ismétlődése esetén azonos ok azonos okozatot eredményez. A múlt század vége felé már azt hitték a természettudósok, hogy rövid idő kérdése, és megoldják a világmindenség misztériumát.

És századunk első éveiben, a fény terjedését tanulmányozva, kiderült, hogy az nem az éter hullámain terjed, hanem fotonok, anyagrészecskék, kvantumok útján.

Az újabb felfedezések újabb bizonytalanságokat okoztak az abszolút tudomány hirdetői és követői között. A Plank névéhez fűződő kvantumelmélet után Einstein borzolta fel a kedélyeket. Itt már az is kiderült, hogy nem csak az éter nincs, hanem az abszolút tér és az abszolút idő egyáltalán nincs, ezek csak kitalált fogalmak, a valóságban egyáltalán nem léteznek. Az anyag fogalma is leszállt arról a piedesztárról, ahova 150 évvel ezelőtt föltették, hogy mindeneken uralkodják örökkön-örökké.

Testvéreim, nem céлом, nem lehet az a céлом, hogy egyetlen egyházi beszéd keretében föltárjam a modern természettudományok minden ellentmondását. A zseniális elméleti fizikus Heisenberg fogalmazta meg néhány évtizede, hogy valamely anyagi részecske helyét és sebességét pontosan meghatározni lehetetlen. Nem azért, mert mérőműszereink tökéletlenek, hanem azért, mert ez az anyagi részecskék belső tulajdonsága. Kiderült az is, hogy gyakran az okozat megelőzi az okot!

Istenem, milyen boldog kor lehetett az, amit az antik Róma „aetas aurea”-nak, aranykornak mondott, ahol nem volt határvonal tudomány, művészet, istenek, emberek és a külvilág között. A világ egységének minden és mindenki elválaszthatatlan része volt.

És ennek a boldog korszaknak — bármilyen furcsán is hangzik — a kereszténység vetett véget. Nem a jézusi kereszténység, hanem a keresztény egyház. Az a keresztény egyház, amely államvallás lett és császári parancsra — leszavazta Ariust. — A dogma szó császári parancsot jelent.

Jézust kiemelte az emberek sorából, s Istent kiemelte a világból, a mennyországba helyezte. Mintha Jézus nem azt tanította volna, hogy Isten a mi

Atyánk — s az Ő országa — úgymond — tibennetek vagyon.

S az az egyház, melynek tételeit császári parancs tette államvallássá, néhány évszázad múlva olyan hatalommá fejlődött, hogy Canossát járatott a császárral. Újabb néhány évszázad múlva perbe fogta Galileit, de a Föld forgott tovább, azt nem lehetett megállítani.

Ezt az abszolút hatalmat és tekintélyt a reneszánsz és a humanizmus kezdte szinte észrevétlenül vitatni. Először a nagyműveltségű Servet Mihály próbálta helyére tenni a kereszténységet antirinitárius álláspontjával, s néhány évtizeddel később a mi erdélyi Dávid Ferencünk, első püspökünk próbálta Istent visszahozni ebbe a világba amelyben élünk, úgy, ahogy azt Jézus is tanította. Jézusi pedig mindnyajunk példaképévé állította, mondván hogy őt nem imádni, hanem követni kell.

Alapigénk arra int, hogy vigyázzunk hitünkre. Álljatok meg a hitben! És önként vetődik fel a kérdés, hogy milyen is legyen a mi hitünk. Bibliát olvasó testvéreink talán ismerik Zekeusnak, a dúsgazdag fővámszedőnek az esetét, aki kistermetű ember lévén, hogy Jézust jobban lássa a tömegetől, felmászott egy fára. Mikor ezt Jézus észrevette, megszólította és hazaküldte, mondván, hogy meglátogatja otthonában. És a megilletődött Zakeus milyen nagyszerű fogadalmat tett: akit valaha is megkárosított, többszörösen kártalanítja.

A Jelenések könyvében az olvasható, hogy Jézus az ajtó előtt áll és zörget. Egy festő ezt a jelenetet megfestette. Jézus az ajtó előtt áll és zörget. Mikor a kép elkészült, a fia azt kérdezte a művésztől: hogy megy be a házba Jézus, mikor az ajtón nincs is kilincs? A kilincs az ajtón belül van, mondta a művész a gyermeknek. Jézus csak oda megy be, ahol az ajtót kinyitják neki...

Nos, testvéreim, milyen fogadalmat teszünk, ha egyszer Jézus meglátogat minket, miként Zakeust? És ha zörget az ajtón, kinyitjuk-e, és ha bejön hozzánk, hogyan fogadjuk őt? Mit mondunk neki? Hogyan köszöntjük őt?

Végezetül még annyit, hogy Platon az emberiséget egy barlangban leláncolt rabszolgákhoz hasonlította, akik csak a szemben levő sziklafalat látták. Hátuk mögött tűz égett, s így ők csak a tűz által megvilágított tárgyakat és a saját árnyékukat látták — s azt képzelték, hogy az a valóság. Aztán egyszer csak egyik kiszabadult a láncokból, s akkor látta, hogy amit addig valóságnak hit, az csak árnyék.

Testvéreim, vigyázzunk, nehogy ebben a válságokkal telített világban egy újabb barlangban találjuk magunkat!

„Vigyázzatok, álljatok meg a hitben!”

Dr. Jakab Jenő

Részlet dr. Kovács Lajos romániai unitárius püspök újévi pásztorleveléből

Néhány órával ezelőtt, az éjféll harangok zúgása közben búcsúztunk a tovatűnt esztendőről. Ebben az ünnepi órában, amikor az 1983-ik évet köszöntjük, szavakban alig kifejezhető, különös érzés vesz erőt rajtunk. Rövid időre, tudatosan vagy csupán sejtélem szerűen, de mégis egész valónk megrendítődik magával ragad egy ünnepi hangulat. Egyfelől elvonul lelki szemeink előtt egy esztendő, örömteli, lelkesítő, vagy könnyes eseményeivel; másfelől belefürni próbáljuk tekintetünket egy új esztendő titokzatos világába. Közben, gyarló, véges, mulandó voltunkra eszmélve, belekapaszkodunk az örökkévaló és mindenható Isten, gondviselő Atyánk erős, biztos, simogató kezébe, aki velünk volt a végtelen időben tovatűnt esztendőben is, és akinek segítségét kérve, remegő bizalommal és reménységgel lépünk rá az új év ismeretlen útjára.

A Lukács szerinti evangélium 12. részében ezt olvashatjuk: „Azért jöttem, hogy e világra tüzet bocsássak.”

Kevés jézusi mondás van az evangéliumokban, amely példaadó tanítómesterünk missziói tevékenységének lényegét ennél a bibliai versnél találóbban fejezné ki. Minden idők prófétáinak legfőbb jellegzetessége a lángolás, az izzó lelkesedés, a szüntelenül tüzetgyújtó, az eszme zászlaját minden körülmények közt magasratartó, önzetlen, önfeláldozó élet. Az eddig élt próféták közül a legnagyobb, a názáreti Jézus, e vershez kapcsolódva, körülbelül ezeket mond-

hatta: Az én szerepem az, hogy tüzet élesszek, a hivatástudattal, maradéktalan kötelességteljesítéssel dolgozó és mély, tiszta áhítattal imádkozó lelkekben újra meg újra meggyújtsam a lélek szent tüzet, az evangéliumi lángot, hogy az szórja fényét, melegítsen, világítson és az örök emberi hivatásra állandóan emlékeztessen.

A Jézus szellemét hordozó, egyházalapítónk, Dávid Ferenc és hitvédő őseink lánglelkével megszentelt unitárius egyháznak az volt a feladata a múltban és az lesz hivatása ebben az esztendőben is, hogy mint prófétai lelkületű vezetők által irányított szeretetközösség híveink körében szüntelenül élessze az evangélium magasztos tüzet, és vigye teljes diadalra a magasrendű emberi életet hirdető jézusi örömmüzenet áldott életprogramját.

Meghatottan teszünk arról tanúbizonyságot, hogy híveink az elmúlt évben is nemes áldozatkészségükről, öntudatos lelkületükről, buzgó egyházszeretetükről és rendíthetetlen élniakarásukról újra meg újra áldott tanúbizonyságot tettek. Újév reggelén az a mi lélekszerinti kívánságunk, hogy híveink legyenek ezután is egyházunk áldozatkész, öntudatos tagjai, a szeretet és béke hirdetői és cselekvői; legyenek a felekezeti és nemzeti korlátokon felülemelkedő, állampolgári kötelességeiket hűségesen teljesítő magasrendű ember példaképei.

Adjon az áldások Istene mindnyájunknak és minden jóakarató embernek szerte a világon eredményekben gazdag, megelégedett, boldog új esztendőt.

Kovács Lajos
püspök

KÖSZÖNTŐ

A svájci evangéliumi egyházak segélyszervezetének, a Hilfswerk der Evangelischen Kirchen der Schweiz központi titkára az alábbi levelet intézte a szervezettel kapcsolatban álló belföldi és külföldi barátaihoz.

Kedves itthoni és külföldi Barátaim!

A legenda szerint 1633-ban Rómában Galileo Galilei a Szentszék előtt — amit akkoriban inkvizíciónak neveztek — visszavonván szavait (ami valójában az életét mentette meg), ezt mondta magában „és mégis mozog” — mármint a föld és sok más csillag a nap körül. Galilei az inkvizíció felügyeletében eltöltött 9 évi házfogság után halt meg 1642-ben.

És mégis mozog a föld. Hová, merrefelé visz az útja? — teszik fel szorongással a kérdést a föld lakói mindenütt. Vajon mire vezet az esztelen fegyverkezési ármokfutás? Azt hiszem, ma ez a legaggasztóbb kérdések egyike a világon, ami összeköti az embereket egymással, de ugyanakkor ellenséggé is teszi keresztül-kasul a kontinenseken át. És mi a helyzet az egyházzal az emberi társadalomban? Mozdul-e még? Ez a hitbeli kérdések egyike, amit mindannyiunknak feltesznek és amire kenteles nélkül kellene válaszolnunk. Szilárd kell legyen az állásfoglalásunk az egyházi „törvények” világát érintő minden kérdésben.

Milyen kimagasló a rendeltetésünk éppen most, 1983-ban, Luther emlékévében, hogy tanúskodhatunk arról és kihirdethetjük azt, hogy nem vagyunk mozdulatlanok. Mozog és él nem csak a mi egyházunk, hanem Jézus Krisztus nagy egyháza is. Azonban nem önmagától mozog, hanem a rajta kívüli mindenséget átható, mindenható, hű és szerető Isten dinamizmusa a mozgatója. Olyan úton halad, ami nem a halálhoz és a pusztuláshoz vezet, hanem az életet és az új világot jelenti. Mozgását tanúsítja az is, hogy emberek sokasága kiáll, szóban vagy más módon kifejezni azt, hogy mindenek fölött bízhatunk Istenben, a mi Urunkban.

Rajtunk múlik, hogy egyházaink ne legyenek mozdulatlanok. Csupán annyit kell tennünk, hogy ne csak mormoljunk, hanem hangosan hirdessük: *egyházunk mozog és él. Isten az egyház mozgatója és ez a mi reménységünk és bizodalunk.* Végülis vajon nem ez-e a világ egyetlen reménysége?

Kedves Barátaim, hálás vagyok azért, hogy e reménység és bizodalom révén közületek oly sokakkal összetartozom határokon innen és határokon túl. Együtt kell maradjunk. Megtehetjük ezt. Az Ő fénye áthatol minden sötétségen.

Ennek bizonyosságában kívánok áldásos új esztendőt.

Fordította: Vadady Vera

Elhunyt Dr. Gergely Pál

Fájdalommal értesültünk a szomorú hírről, hogy dr. Gergely Pál, a Magyar Tudományos Akadémia nyugalmazott főmunkatársa 80 éves korában elhunyt. Nem volt unitárius, de kolozsvári kollégiumunk nevelte, s az ott kapott indítékok egész életének meghatározói voltak. Haláláig tartotta a kapcsolatot egyházunkkal, s nem egyszer résztvevője, előadója volt összejöveteleinknek. Tartalmas életében bőven volt mire emlékeznie: ifjú éveiben egyik összetartója volt az Erdélyből származó, Magyarországon tanuló fiataloknak, és nemes lelkesedéstől fűtve, nagy anyagi áldozat hozatalával megalapította, gazdája volt a *Híd* című folyóiratnak, azzal a kitűzött céllal, hogy kulturális hidat építsen a magyarországi és az utódállamokban kivirágzó magyar irodalmi élet között. Könyveiben és a hírlapokban megjelent tanulmányzámba menő közleményeiben jelentős részt kaptak az unitárius vonatkozások. A második világháború után az Akadémia pincéjében megtalálta a Kriza János gyűjtötte „Vadrózsák” eddig nem közölt anyagát s azt külön kötetben kiadta. Áhítatos tisztelettel ápolta Arany János hagyatékát és emlékét, lelkiismeretes őrzője volt drága hagyományainknak. Dr. Gergely Pál kedves alakja hiányozni fog kolozsvári alma materünk volt tanítványainak össze-összegyülekező sorai közül.

Dr. Hans Schaffert

Dr. Vernes Gyula

NIKKYO NIWANO: A BÉKEHARCOS

Rolf Italiander fenti címen német nyelven, képekkel gazdagon illusztrált kötetet jelentetett meg, Niwano elnökről. E kötet alapján közöljük az alábbiakat.

A Risszo Kosei-kai buddhista vallásközösség elnöke, Nikkyo Niwano, sokgyermekes parasztszaládból származik. Gyermekkorában szülei és nagyapja emberszeretete ébresztette fel benne a szeretet és béke iránti vágyát és mély vallási elkötelezettségének érzését. 1938-ban megalapította a buddhista Lotus-Sutra tanítások alapján a Risszo Kosei-kai vallásközösséget, mely az emberek egymás közti megértéséért, a személyiség kiteljesedéséért és a világbékeért munkálkodik. Hitük szerint az örök Buddha a láthatatlan, de a világegyetemben mindenütt jelenvaló, minden létnek a forrása, tehát lényegében a mindenséget átható életerő. Vallásfilozófiájuk szerint az univerzumnak ezt az életenergiáját nem tudják szemük elé tárni, ábrázolás nélkül azonban az ember nem tudja gondolatait erre a lét forrását képező életerőre összpontosítani. Ilyen összpontosítás nélkül pedig nem tud elmélyülni. Ezért az univerzum életenergiáját az ember számára legtermészetesebb formában, ember-alakkal szimbolizálják. A világmindenséget átható életerőt Shakyamuni Buddha ábrázolásával jelképezik, és a Risszo Kosei-kai tagjai tiszteletüket nyilvánítják az örök Buddha képe előtt.

A tiszteletadás az egyik legfontosabb vallási gyakorlatuk. Reggel és este a buddhista Lotus-Sutra törvények rendszeres idézése tiszteletadásuk formája, amikor is a tagok otthonaik buddhista oltárai előtt ülve hangosan felolvassnak fontosabb részleteket. E gyakorlattal fejezik ki nemcsak a három fő érték (Buddha, a törvény, a közösség) tiszteletét, hanem öseik tiszteletét is. A felolvasott Lotus-Sutra részleteken elmélkedve megtanulják szeretetük és hálájuk körét

kibővíteni és kiterjeszteni minden létezőre; mert könnyű és természetes dolog tisztelni azokat, és hálnak lenni azok iránt, akik gondoskodó szeretettel vesznek körül bennünket mint szülők, nagyszülők, testvérek, nagynénik és nagybácsik. Ezt azonban sokkal nehezebb kifejezni a déd- és ükszülők iránt és még nehezebb tiszteletet és hálát érezni távolabbi őseink szelleme iránt. Pedig mindannyiunknak a léte saját életünk megszakított láncának egy darabját alkotja. Ha a fejlődési folyamatra gondolunk, ahogyan eredetileg folyós láva, olvadt fémek, gázok és gőzök töltöttek ki, ahogyan kialakultak az életformák: növények, állatok, halak, madarak, emlősök és végül az ember, akkor ráébredünk arra, hogy a fa, a kő, a fém és minden más anyag a világon ugyanolyan eredetű, mint mi magunk. Tehát a világban minden összefügg és kapcsolatban áll egymással, áthatva az örök Buddha életenergiájával.

Az alapításakor 30 tagot számláló Risszo Kosei-kai vallásközösségnek ma négy millió tagja van, és Nikkyo Niwano elnököt, mint egyetlen nem-keresztény egyházvezetőt, megfigyelőként 1965-ben meghívták a második vatikáni zsinatra, és több ízben fogadta őt VI. Pál pápa kihallgatáson. Aktívan részt vett mindhárom „vallási és világbéke konferencián”, és 1975-ben a Meadville/Lombard Teológiai Fakultás *honoris causa* doktorrá avatta. 1976-ban megkapta az Uniquet Schweitzer-díjat, 1979-ben a Templeton alapítvány díját a vallás területén elért előrehaladásokért. Az 1981–1984. ciklusra az IARF (Szabadelvű Vallások Világszövetsége) elnökévé választotta Nikkyo Niwanot. E szövetségnek tudvalevőleg az unitárius egyházak is tagjai.

Fordította és összeállította:

Vadady Vera

Egyházi Főtanácsunk ülése

KOVÁCS ANDRÁS FELSZÓLALÁSA

1982. okt. 30–31. napjain Budapesten ülést tartott Egyházi Főtanácsunk. Az énekvezéni szolgálatot Lőrinczi Mihály ny. énekvezér látta el, imádságot mondott Szent-Iványi Ilona lelkész, prédikált dr. Jakab Jenő, akinek beszédét lapunk mai számában közöljük.

A Főtanács új örökös egyházi tanácsosokká választotta dr. Gyarmathy Lászlót, Józán Györgyöt, dr. R. Filep Aladárt, Nagy Gézát, dr. László Gyulát és Orbán Gyulát egyházi életünk érdekes munkáit. Az esküt a jelenlevőktől Bajor János főjegyző vette be. Esküt tettek a Főtanács ülésén első ízben jelen volt tagok közül többen, a távolmaradóktól az eskü bevételére az Egyházi Képviselő Tanács kapott felhatalmazást.

— A Főtanács Bajor Jánost a Teológiai Intézet igazgatójává, dr. Kiss Józsefet főgondnok helyettesé választotta meg.

A jelenlevők nagy figyelemmel hallgatták meg dr. Ferencz József püspöknek tartalmában és terjedelmében egyaránt gazdag beszámolóját, mely egyházi életünk számos fontos kérdését vette vizsgálat alá. A beszámolóhoz Szász János lelkész szólt hozzá, méltatva különösen megerősödő sajtó és kiadói szolgálatunkat. Az Állami Egyházügyi Hivatal képviselőjében megjelent Kovács András fősztályvezető-helyettes,

Tisztelt Főtanács ülés!
Főtisztelendő Püspök Úr!
Főgondnok Úr!

Engedjék meg, hogy tolmácsoljam az Állami Egyházügyi Hivatal vezetőinek, mindenekelőtt Miklós Imre államtitkárnak üdvözlétét és nevükben is köszönetet mondjak az Unitárius Egyház e fontos rendezvényére történt meghívásért. Megtisztelő számunkra, hogy megosztják velünk eredményeiket és gondjaikat. Azt hiszem, hogy ez ma már természetes, hisz az Unitárius Egyház is e társadalomban él, része a társadalomnak, s társadalmunk is nap-nap után megosztja gondjait, örömeit az egyházakkal, a lelkészekkel és a hívő emberekkel.

A püspöki beszámoló is kitért arra, hogy hazánkban az állam és az egyházak viszonya rendezett, sőt — ahogy a párt, állami és társadalmi szervezetek legmagasabb fórumain is elhangzott — nem egyszerűen rendezett viszonyról van szó, hanem a szocialista társadalomért végzett közös tevékenységről. E közös tevékenység alapja a kölcsönös megértés és türelem, egymás érdekeinek kölcsönös tiszteletben tartása, az állam és az egyházak közötti megállapodások korrekt betartása.

Ezt igazolja a püspöki jelentés, amikor számot ad az egyezmény ér-

vényesüléséről, az állami szervekkel való kapcsolatok alakulásáról, az egyházi objektumok megújulásáról, a Dávid Ferenc emlékünnepségről.

Allamunk nagyra értékeli azokat a kezdeményezéseket, amelyekkel a Magyarországi Unitárius Egyház hozzájárult a nemzeti egység erősítéséhez, a nemzetközi békét fenyegető veszélyek elhárítása érdekében tett társadalmi erőfeszítések sikeréhez.

Mindez azt bizonyítja, hogy az Unitárius Egyház — bár számarányát tekintve nem nagy — jelentős mértékben veszi ki részét a társadalmi célkitűzések megvalósításában, a nemzetközi béketörekvések érvényesítésében. Ebben jelentős érdeme van Ferencz József püspök úrnak és Bartók Béla főgondnok úrnak, akik az elmúlt 12 esztendőben összhangba tudták hozni az egyház sajátos érdekeit az állam és a társadalom érdekeivel. A megállapodásokat figyelembe véve kormányozták az egyház tevékenységét és megfontoltan, ugyanakkor határozottan képviselték az egyház érdekeit az állami szerveknél.

Ugyanebben a szellemben vettek részt a nemzetközi szervezetek rendezvényein.

Természetesen a kapcsolatok során vetődtek fel, és ma is keletkeznek vitás kérdések, de ezeket — mint eddigi tapasztalataink bizonyítják —

eredményesen meg lehet oldani nyugodt, őszinte tárgyalások útján, amelyek mindkét fél érdekeit közösen szolgálják. Meggyőződésünk, hogy a jövőben is ez a legcélravezetőbb módja a problémák megoldásának.

A püspöki beszámoló nemcsak az elmúlt 12 év eredményeit összegzi, de szól a jövő tennivalóiról is, amelyben sok közös feladatunk van. Ezek között is elsőként kell említenem a béke megőrzéséért végzett küzdelem folytatását. E területen minden jószándékú emberrel és csoporttal össze kell fogni, függetlenül világnézeti, vagy társadalmi hovatartozásuktól támogatunk minden olyan kezdeményezést, amely valóban a háború elkerülésére, a béke védelmé-

re irányul. Ugyanakkor nem lehet megengedni, hogy az emberek természetes békevágyát a társadalom ellen, az ország védelmi képességeinek gyengítésére próbálja bárki is felhasználni. És van közös tennivalónk hazai téren is, mint azt a püspöki beszámoló is jelzi. Különösen fontos az egyházak és a hívők aktív részvétele a nehezebb körülmények között folyó gazdasági építőmunkában, de számos lehetőség mutatkozik további együttműködésre a környezetvédelem, a fiatalok hazafias nevelése, a család védelme és a társadalom egyéb területén is.

Mindezen célkitűzések megvalósításához kívánunk Önöknek sok sikert, erőt és egészséget.

A felszólalást a Főtanács köszönettel fogadta.

A vasárnap délben véget ért ülés után a budapesti gyülekezet asszonyai Huszti Jánosné tiszteletes asszony, egyházi tanácsos vezetésével közeledet terítették a jelentkezőteknek. Itt több felszólalás hangzott el, melyek közül egyeseket inkább a Főtanács ülésén kellett volna elmondani.

A Főtanács kitűzte az 1983. évi Zsinat helyéül Budapestet és az időpont pontos megállapítását az Egyházi Képviselő Tanácsra bízta.

Férj levele felesége haláláról

Dr. Harrington Donald felesége elhunyt után felesége három testvéréhez és a rokonokhoz levelet írt, melyet Ferenczy János montreali barátjuk fordított le magyar nyelvre. E levélből közlünk részleteket:

Édes Mindnyájan,

Vilma, „Lucika”, az én mindenem ma reggel két órakor, 44 évi gyönyörű gazdag idők hűsége után visszaadta lelkét teremtőjének.

Betegségének okaként a rákot januárban állapították meg, és az orvosi tudomány minden segítsége hiábavaló volt.

Itt Santa Fé-ben hunyta le szemét örökre, ahol csend és nyugalom volt. Az ápolónő naponta látogatta. Az én állandó jelenlétem a legtöbbet adta részére, amit senki más nem adhatott. Hálószobám az övé mellett volt, így minden mozdulatára, kívánságára válaszolhattam, szinte lélegzését is figyelve. Az erős fájdalomcsillapítók nagy segítséget jelentettek. Egy hete agyvérzést kapott, s így beszélgetésünk erősen meggyöngyült az utolsó napokra. Mellette voltam, fogtam a kezét az utolsó óráig. Miután lélegzése megszűnt, békés mosoly lepte el arcát, mintha azt bizonygatta volna, hogy köszönti mindazokat, akik előtte távoztak.

Hosszasan tartottam a kezét, istenhozzádot ismételttem a szeretet gyöngéd szavaival. Azután kimentem, és a csillagos ég alatt tébolyogva elgondolkoztam az ő életéről, ami mindég gyönyörű és teljes volt a másokért való élésben és odaadásban. Hajnalban az ég alján megjelent a nap első sugara, és a hegyek tetején a hold úszott el halovány erővel. Engem ő „újholdam”-nak becézett, és az égi jelenség ezt az üzenetet hozta felém. Gyönyörű élmény. Sohasem fogom elfelejteni. Visszatértem a szobámba, és bekapcsoltam a rádiót. Hegedűn valaki a „Csak egy kis lány”-t játszotta. Ezt is nekem időzítették. Sirtam és sirtam. Elkerülhetetlen, hogy az ember ne borzasztó ürességet érezzen akkor, amikor eltávozott 44 esztendő elmúltával az, akit forrón szerettem, és akivel még annyi mindent szerettem volna megosztani. Úgy érzem, ő annyira az énem lényege volt, hogy valójában soha el nem távozott.

Azután Dávid fiam és az ápolónő jöttek, majd a doktor, aki megállapította az elhalálozás tényét, és a szükséges igazolásokat kiállította.

A nyugalom és béke, ami arcát előntötte, mindenkinek feltűnt.

Dáviddal együtt felöltöztettük kedvenc pongyolájába, és fiam azután egy egyszerű koporsót hozott. Édes földi maradványát gyapjú takaróba burkoltuk, amelyik éveken át Brushwood-i vidéki otthonunkban melegítette. Dávid az indián ceremóniák szellemében illatos cédrussal fedte be édesanyját. Én a völgyek liliomának — kedvelt illata volt — vizével hintettem

SZÁNTHÓ VILMA

meg az arcát. Galila, Dávid felesége, egy általa készített gyönyörű színes szőtestet helyezett a testére. A koporsót Dávid gépkocsiján vittük a 60 mérföldre fekvő Alberquerque-be. Itt a hamvasztó kezelője, egy öreg mexikói ember fogadott. Dávid neki csak ennyit mondott: „Ez az én édesanyám.” Az öreg ember, aki ismerte Dávidot, bólintott, és szeretettel átölelve a koporsót csak ennyit mondott: „Helyezzük a fejét keleti irányba, hazafelé.” Elmondtuk végezetül búcsúimánkat a magunk és mindnyájatok nevében is. Szomorú szívvel mentünk el, hogy három óra múlva visszatérjünk a hamvakért. Hamvait New York város Community templomának főhajója alatt helyeztük nyugalomra, kívánsága szerint. Hamvai egy részét a jövő év nyarán Erdélybe én viszem.

Emlékistentiszteletet október 17-én Santa Fé-ben, az unitárius egyház templomában tartottunk. November 7-én South Old unitárius templomában, nyugdíjas otthonunk közelében emlékeztünk reá.

Örvendenék, és jóleső lenne ha istentisztelet keretében megemlékeznének róla Budapesten, Kolozsvárott, és Sepsiszentgyörgyön, hiszen ott is ismerték és szerették sokan.

E kívánságnak Budapesten október 31-én tartott istentiszteletünk végén kegyelettel tettünk eleget, éppen egykori teológiai iskolatársa, dr. Jakab Jenő szolgáltaival.

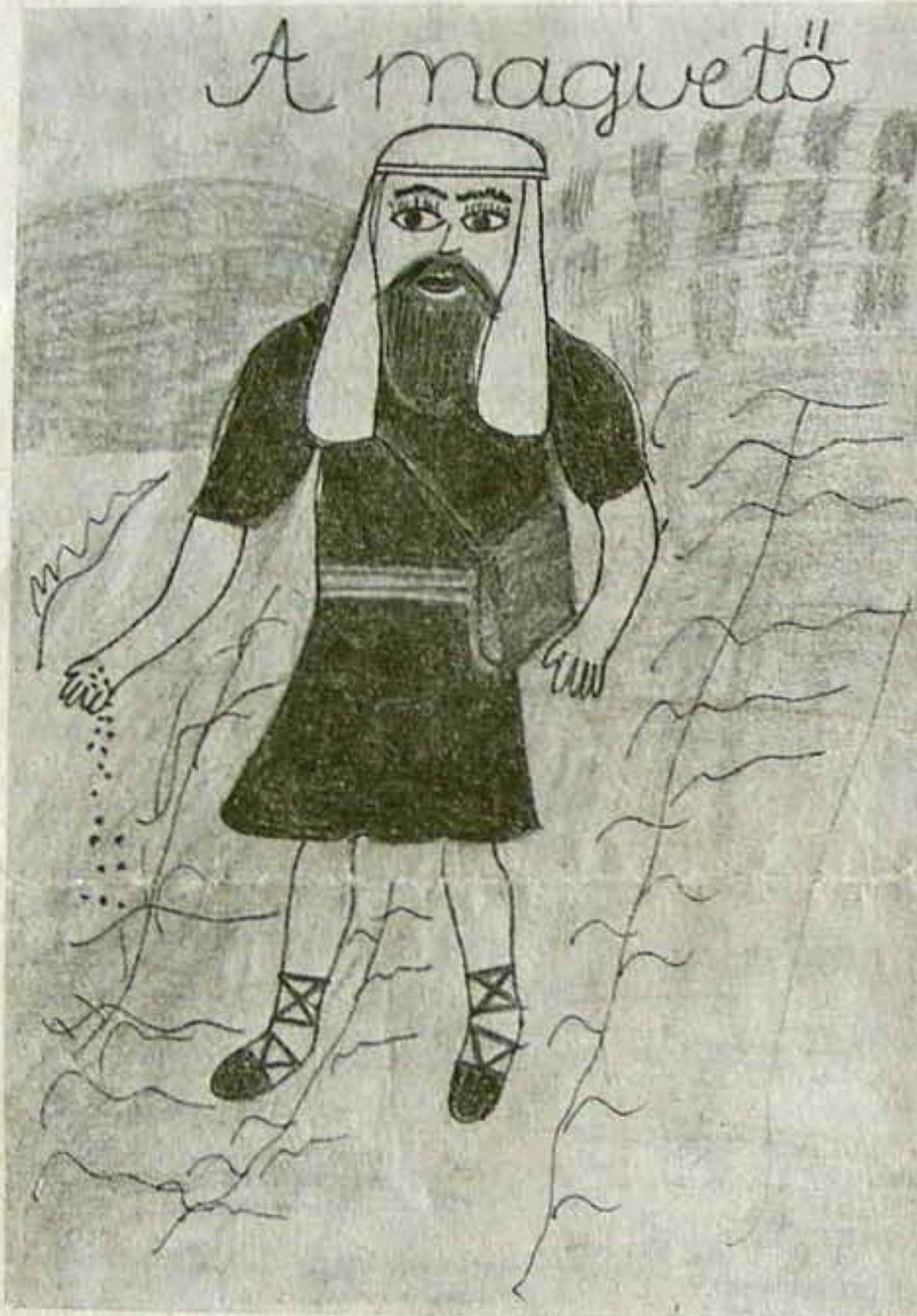
Szász János: **DÁVID FERENC** c. munkája az Egyetemi Nyomda gondozásában megjelent. Kapható a lekeszi hivatalokban, szerkesztőségünkönél és a Protestáns Könyvesboltban. Ára 50,— Ft.

A magvető

(Márk 4,1—20)

Szeretettel üdvözlöm minden kis ifjú unitárius testvéremet, és Istentől áldott boldog új esztendő kívánok!

Kérlek titeket, hogy épp olyan szorgalommal járjatok a gyermek Biblia-órákra, mint eddig, s segítsétek munkánkat az Unitárius Életben rajzaitokkal, írásaitokkal! Minden unitárius gyermek megnyilvánulására szükségünk van, hisz belőlük lesz majd a jövő gyűlékezete.

Juditka kedves rajzán egy magvető embert láttok, Jézus korabeli öltözékben, aki a frissen szántott földbe veti a magot, valahol Galileában. Az arrafelé utazók mesélik, hogy a Szentföldön még mindig lehet látni, Jézus kora óta változatlan földművelő szerszámokat. A parasztok még sok helyen ökörfogattal szántanak, ugyanúgy, mint 2000 évvel ezelőtt.

Jézus tanításai során, sokszor nyúlt a hétköznapi élethez, s átvitt értelmű hasonlatait abból vette, hogy példázatait közérthetővé tegye. A példázat formáját Jézus szerette használni tanításaiban. Az élet különböző területeit vette alapul s valamely egyszerű történetben világította meg azt az igazságot, amelyet tanítványainak, s másoknak elmondott.

A magvető példázata is ezek közé tartozik, ahol a példázat alapja a földjébe magot vető paraszt. Egyszerű és ismert kép még ma is mindannyiunk számára. A tanítás értelmében azonban nem a magvető az egyedüli főszereplő, az elhintett mag és a föld is fontos szerepet játszanak.

Kiment egy ember a szántóföldjére, hogy elvesse a magokat. A magok sorsa ezután különbözően alakul; van amelyik az útra esik és a madarak kapkodják fel, a másik része sziklás helyre került, ahol kevés volt a föld, a harmadik tövises áldozata lesz, s csak a negyedik része esett jó földbe, ahol ezután bő termést hozott.

A történetet csak úgy értjük meg igazán, ha tudjuk, hogy a magvető az a személy, aki jóra és igazra tanít; az elhintett mag Isten törvénye; a föld, amely a magot befogadja az ember lelke. Az emberi lélek különböző, ezért különféle módon reagál a magra, vagyis Isten törvényére, mely nem minden lélekben hozza meg termését.

A jó föld a jó ember lelkét jelképezi. A jó lélek meghallgatja Isten törvényét és aszerint cselekszik. Az ilyen lélekben épül Isten országa!

Mi is próbáljunk meg ilyen jó lelkekké válni, hogy a hit, a remény, a szeretet nyomán bennünk is épüljön Isten országa!

***

Isten, jó Atyánk! Köszönjük Neked a magvetőket, akik mutatják az életre vezető utat. Ők emlékeztetnek minket kötelességeinkre. Segíts minket, hogy legyünk hasonlóak a magvetőkhöz és kövessük tanítómesterünket, a názáreti Jézust. Amen.

Szent-Iványi Iлона

NÉV ÉS OTTHON

Az Új ember c. katolikus hetilap 1982. egyik augusztusi számában a „Katolikus szemmel” rovatban (t. s.), vélhetően Tóth Sándor, a lap ismert munkatársa írja az alábbiakat:

„A hirtelen eltávozott erdélyi magyar író: Mikó Imre mostanában megjelent kötetében (Változatok egy témára, Kritérium) egy gyakran elfelejtett kötelességünkre is figyelmeztet, amely nevünk viseléséből következik. A 168. oldalon írja:

„A név védelme és helyesírása, mindez nem fontos az olyan ember számára, aki okkal, vagy ok nélkül nekivág a világnak, és ott üti fel tanyáját, ahol jobban megélhet. Az ő számára mindegy, hogy minek nevezik, és milyen névre kap Nansen-útlevelet. Sőt, inkább szabadulni igyekszik múltjától, nevétől. De nem azzal a felelősségtudattal, amellyel a

forradalmár fedőnevet vesz fel. Inkább felelőtlenességgel, ahogy némely, a felnőttek társadalma ellen romantikus naivitással tiltakozó fiatalok irataikat elégetik. Vagy jobbik esetben kényszerűségből, amikor a gyors asszimiláció a honszerzés, az érvényesülés feltétele.

Név és otthon, anyanyelv és haza elszakíthatatlan érzelmi kapcsolatban áll egymással, s itt a törvényhozó már a költőnek adja át a szót. Márai a hontalanságot egyetlen írásjellel érzékeltette: — Lehull nevedről az ékezet.” Ez az ékezet a jottánál is kevesebb, de néha éppen rajta fordul meg, hogy otthonnak tekintjük-e a tájat, ahol élünk. Ahogy a kun—székely—román József Attila írta:

Ime, hát megleltem hazámat,
a földet, ahol nevemet
hibátlanul írják fölém,
ha eltemet, ki eltemet.”

Van a neveknek meggyőződés tartalma, amely a karakter fényjelét hordozza, hogy a nevet kiejtve, maga a személy jelenik meg előttünk.

Számunkra meghatározó jel-e a keresztény is, hogy másoknak, nevünket hallva, beugorják a jelzőfogalom hiteles tartalma?

Levéltári forráskiadás

A Magyar Szaklevéltárosok Egyesülete fenti címen sorozatot indított, melynek első kötete „Az Egyházi Levéltárak” c. jelent meg. Az előszót dr. Ságvári Ágnes írta, melyben elmondja, hogy a levéltári munka elmélyítése mindnyájunk közös feladata. A kötetben több szerző ismerteti az egyházi levéltárakat, köztük Szász János a 108—110. lapokon a Magyarországi Unitárius Egyház Levéltárát.

1935—36-ban 10—12 család, alig 30 ember kereste fel Barabás István budapesti unitárius lelkészt, vezetőjük Bogárdi István volt, és bejelentették, hogy az unitárius egyházhoz csatlakoznak. Élükre utóbb a köz-
unitárius orvos, dr. Kendecsy Pál és áldozatos szívű felesége állt. Megvásároltak egy üresen álló magtárat és a mellette levő házat. Így lett templom és lelkészi lakás. A magtár mellé felépített toronyba Bogárdi István és felesége öntették a ma is ott levő harangot. 1937-ben Józán Miklós szentelte fel a templomot, melyet Szinte László budapesti unitárius mérnök álmódott hasonlónak az erdélyi templomokhoz, és egy Torockó-ról ide származott népművész, Vernes Judit festett 55 egymástól különböző kazettát a mennyezetre. Valaki egy, az 1760-as évekből származó dunapataji faragású festett karosszéket ajándékozott, mely egykoron ott állt a templom bejárati részében.

Huszt János volt a kis gyülekezetnek első ott lakó lelkésze, az azóta elhalt Gálna Sándor volt az utolsó állandó papjuk.

A tömeg vonzóereje megállította a kezdeti áttéréseket, s a Varga József által adományozott temetőben levő unitárius sírokat is könnyen megszámothatjuk. A második világháború utáni ipari fejlődés az áttértek lemenőit a városokba, gyárakba szőlőtt. Az elnéptelenedett gyülekezet templomát egyházunk nem tudta fenntartani, és azt kénytelen volt múzeum céljára eladni.

Közel tíz esztendő munkával Pastyk István tanár, a múzeum alapító igazgatójának álma megvalósult, az idén nyáron végre kívül-belül renoválták a templomot. Megmaradt a kazettás mennyezet és a karzatot tartó székelykapu. A fehérre meszelt sima falakon képek sokasága: az első kiállítás a falu szellemi patrónusának, a három ízben ott járt Kodály Zoltánnak dunapataji vonatkozású fényképeivel áldozott a nagy művész emlékének.

A múzeum felavatása és ünnepélyes megnyitása dr. Romány Pál és dr. Gajdos István megyei vezetők, a járás, a község, valamint a Budapestről és a környékről meghívott érdeklődők jelenlétében nov. 27-én megtörtént.

A múzeum létrejöttének történetét Javorniczky Istvánnak a Magyar Nemzet november 28-i számában megjelent írása örökíti meg. A templomból lett múzeum a dunapataji embereké, az ő felemelkedésüket szolgálja a múzeum eljövendő munkája. A templom tornya a múzeumba látogatókat emlékezteti arra, hogy e helyen egykoron az unitáriusok azt hirdették, hogy szeresd Istent, és szeresd felebarátodat.

Pastyk István múzeumigazgató meghívására a megnyitón egyházunk képviselőiben dr. Ferencz József püspök, Bartók Béla főgondnok, és kíséretükben dr. Kiss József budapesti gondnok és dr. Jakab Jenő jogtanácsos vettek részt, akiket a megye és a község vezetői örömmel kifejezése mellett üdvözöltek.

Sic fata volunt!

BALÁZS FERENC UNOKÁI

Balázs Ferenc felesége szeptember 1-én kelt levelében közölte szerkesztőnkkel, hogy Stuttgartban dolgozó leányával, Enikővel együtt tervbe vette, hogy meglátogatja volt férje sírját és Mészkö, a falut, ahol Balázs Ferenc egykoron élt és dolgozott. Sajnos, különböző okok miatt e tervük egyelőre terv marad.

Levelében elmondotta, hogy Enikő-Solveig nevű leányának házasságából négy gyermek született. A legidősebb fiú, Dávid, 26 éves, Wisconsin államban él, és egy tejipari üzemben a hűtőművek specialistája.

A második fiú Eric, 24 éves, és egy csónaképítő gyárban dolgozik.

A harmadik gyermek Janet Ann; nemrégiben ment férjhez, de egyelőre megtartja munkakörét egy húsiipari készítményeket csomagoló vállalatnál.

A legfiatalabb fiú, Jimmy, középiskolai tanuló Iowa-ban. Jimmy hasonlít legjobban Balázs Ferenc, ahogyan Kriszti leveleiben egykori férjét ma is emlegeti, mélyen emberszerető lélek, és egyelőre szórazóként fényképezget. Gondolkodó gyermek, aki később számítógépekkel szeretne dolgozni.

Kriszti levelében elmeséli, hogy leánya hat esztendő volt, amikor egy alkalommal családjuk egyik barátjához, egy kémikus egyetemi professzorhoz a következő kérdést intézte: „Tudna-e engem szeretni, ha én volnék a kisleánya?” Majd valamivel később így szólt: „Úgy gondolom, Önnek ennek érdekében feleségül kellene vennie az én édesanyjamat.”

Louis Wise professzor később adoptálta az árva gyermeket, akit hosszú esztendőken keresztül leányként szeretett, és tanulmányai-
ban támogatótt. Egyben megfogadva Enikő javaslatát, feleségül vette Balázs Ferenc özvegyét.

— fj —

Enikő Budapesten

Az Unitárius Élet 1982. évi 5. számában „Kriszti virágai” címen néhány sorban megemlékeztünk Mrs. Christine Wise-zal, az egykori Balázs Ferencnével folytatott levélváltásunkról. Ebben az írásban tévesen írtuk azt, hogy Enikő nem ismerte az édesapját, ment ugyan helyes volt az a közlés, hogy Dániában született, de édesanyja elhozta Mészköre, hol néhány évet szülei társaságában töltött, s csak az apa betegségének súlyosbodása után vitték el újra daniái rokonaihoz, és onnan került az Egyesült Államokba.

Karácsony első napján a Nagy Ignác utcai templomban az első sorban özv. Bélteki Lajosné sz. Balázs Ibolya, a nagynéni mellett ült egy fiatal asszony, akinek mélyen ülő szemei sejtetni engedték, hogy a vendég Enikő Young, Balázs Ferenc leánya.

Az istentisztelet után a lelkészi irodában beszélgettünk velük, és Enikő elmondotta, hogy nagynénje és a többi rokon meglátogatására iött NSZK-beli stuttgarti munkahelyéről egyhetes rokonlátogatóba Budapestre.

Dec. 28-án látogatást tett a püspöki irodában, majd Huszt János lelkésznel, és örömmel szemlélte meg egyházi könyvtárunkat és irattárunkat.

Elmondotta, hogy néhány éve az NSZK-ban dolgozik, és reméli, hogy a jövő tavasszal — talán májusban — édesanyjával együtt, aki jelenleg is az USA-ban él, és kora ellenére egyike az atomháborút ellenzők Ohio állambeli mozgalmi vezetőinek, újra ellátogatnak Budapestre és sort keríhetnek arra, hogy Kolozsvárt érintve Mészköre is elzárándokoljanak Balázs Ferenc sírjához.

Enikő január 1-én is részt vett istentiszteletünkön, és az azt követő újévi köszöntésen, ahol dr. Ferencz József püspök a jelenlevők nevében is szeretettel köszöntötte. Az édesapára való emlékezés Enikőt mélyen meghatotta.

ESZPERANTÓ NYELVEN

Kenneth Twinn angliai ny. unitárius lelkész, aki ösztöndíjasként Strasburgban tanult, a francia és a spanyol nyelven kívül megtanult annyira magyarul, hogy egy-egy alkalommal Kolozsvárott és Füzesgyarmaton is — Darkó Béla lelkész-sége idején — magyarul prédikált.

Régóta ismeri és gyakorolja az eszperantó nyelvet is, s most egy kis füzetben Unitarismo címmel e nyelven vázolta az unitarizmus történetét, hitelveinek legfontosabb pontjait. 1931-ben szerzett oklevelet a Brit Eszperantó Társaságtól, 1977-ben vonult nyugalomba a dr. Williams alapítvány londoni értékes könyvtárából, s azóta is szorgalmasan dolgozik. Legutóbbi munkája a fentebb említett írás. Annak idején jelen volt dr. Kovács Lajos püspök — volt oxfordi diaktársa — beiktatási ünnepségén Kolozsvárott.

Az „UNITARISCHES MITTEILUNGSBLATT” 1982. évi 4. számában Sigurd Taesler, a gyülekezet nyugalmazott lelkésze, tájékoztatást közöl a címben megnevezett, 1845-ben keletkezett gyülekezetnek lelki fejlődéséről, történelméről. A gyülekezet később az unitárius nevet vette fel. A tájékoztató fordítását az alábbiakban adjuk.

A XIX. század közepén a német újhumanizmus hatására két vallásos reformmozgalom keletkezett: a német katolicizmus és a protestáns világosság barátai elnevezésű. Ezekből alakult ki később a német szabadelvű gyülekezet és a vallásos unitárius gyülekezetek.

A protestáns barátok mozgalma és a német katolikus gyülekezetek olyan vallási csoportoknak tartották magukat, amelyek a történelmi egyházaktól függetlenül a szellemi, lelkiismereti, hitbeli és vallási szabadság hatása alatt a vallásosság továbbfejlődését kívánták szolgálni. E mozgalmak és gyülekezeteik 1859-ben a szabad vallásos német gyülekezetek elnevezéssel egyesültek.

A „Der Freireligiöse” c. hetilapban a lap kiadója, Clemens Taesler (e cikk szerzőjének édesapja — szerk.) 1915-ben a szabadelvű vallásos mozgalmakban két irányzatot vélt felismerni: egy „ateistát”, amelyik az életéből az igét és az istenfogalmat kizárja, és egy „agnosztikus”, amelyik megismerhetetlennek tünteti fel mindazt, amit az abszolútról, a világ örökkévaló létalapjáról vélni kell. E két alapiránnyal szemben alternatívaként egy harmadikat állít: a Walbaum lelkész által képviselt vallásos unitarizmust.

Clemens Taesler lelkész, aki 1918—1962 között a frankfurti szabadelvű gyülekezet szellemi vezére volt, 1925-ben gyülekezete értesítőjét „Szabad Vallásos Kultúra”-nak nevezi, és alcímében „Unitárius havi szemle, a vallásbeli szabadság, türelmesség és az emberi méltóság szolgálatában” jelöléssel határozza meg jellegét. 1926-tól a gyülekezet már az „unitárius” elnevezést használja vallási irányzata megjelöléséül. 1927-ben Clemens Taesler és Rudolf Walbaum lelkészek Német Unitárius Szövetséget alapítanak, Frankfurt székhellyel.

Clemens Taesler szerint keresni kellett egy olyan névmegjelölést, amely nemcsak a gyülekezet szervezeti formáját tükrözi, hanem lehetőleg a vallási alapfelfogását is kifejezésre juttatja. Az a megjelölés, hogy „szabad vallásos” jelentette azt is, hogy szabadság vallási téren, hogy a vallás szabad gyakorlása, de nem fejezett ki semmi bizonyosat a tartalomról. A vallási tartalom tehát különbözőképpen volt értelmezhető. Így történhetett meg, hogy azonos elnevezéssel működő „szabad” gyülekezetek néha egy-

másnak ellentmondó irányzatokat képviseltek istenhitükben, néhányak pedig hitetlenül éltek, s az a kifejezés, hogy „freireligiös” (szabad vallásos) sok gyülekezet számára abban a jelentésben jelentkezett, hogy szabadok a vallástól.

Clemens Taesler a gyülekezet megjelölésére olyan elnevezést keresett, amelyik egyfelől kizárja Isten lényegéből a hármasságot, de nem vallja a dualista vallási szemléletet sem, melynek következtében szakadék keletkezett természet és szellem, Isten és világ, Isten és ördög, végül Isten és ember között. A hit teljes egységben csak egy bipoláris hit lehet, nem naturalista monizmus, amelyik azt hangsúlyozza, hogy egyedül a világ áll fenn, és nem ismeri el Isten valóságos létét; sem egy spiritualista monizmus, amely szerint egyedül Isten létezik, és a világ léte nem kerül megfelelően kifejezésre.

Az unitárius vallás az a hit, amelyik hisz az egységben (Unität) szemben a háromság hittel (Trinität), az örökkévaló Egységben, mely — a Goethe szavaival élve — a sokféleségben jelenti ki magát, a természet és a szellem Istenben összefoglalt egységében, valamint az emberi létnek az Istenivel való lényegi egységében; hit a minden fajta létezés rejtett örök értelmében és céljában, mely ebben áll: törekvés az egységre, az örökkévalóval való harmóniára.

A frankfurti szabad vallásos gyülekezet nevében az unitárius megjelölés — Unitarische Freie Religionsgemeinde — annak tartalmi lényegét félreérthetetlenül kifejezésre juttatja. Clemens Taesler felismeréséből gyülekezete levonta a lehető következtetést, és vallási fejlődésére jellemző módon, 1948-tól magát Frankfurti Unitárius Szabad Vallási Gyülekezetnek nevezi. Megalakulásának éve 1845. Nyilvános működési joggal rendelkező testület.

(Ez utóbbi azt jelenti, hogy a gyülekezet tagjai által befizetett egyházi járulék ugyanúgy kezelik, mint a katolikus és protestáns egyházak tagjainak járulékaik, azaz az állami adóhivatal útján szedhető be. — Szerk.)

Sigurd Taesler

Egyik budapesti presbiterünk református vallású felesége előfizetője a Reformátusok Lapjának. Az 1982. évi 44. számban felfigyeltek dr. Koós Judith „A reformáció emlékműve Genfben” című tanulmányának beillő írására. A szerző felsorolja a genfi reformációi emlékművön látható személyeket, és azokról rövid jellemzést ad.

Igy írja a következőket: „Látjuk az emlékművön Roger Williams angol puritán alakját is (1604—1685) ... Áthajózott az új világba... Ő volt az első államférfi, aki politikai státus cikkelyeiben írásban rögzítette a szellemi-, gondolati és lelkiismereti szabadságot.”

Presbiterünk jól tudja, egykori tanulmányai alapján, hogy Erdélyben már 1568 januárjában törvénybe iktatták a lelkiismereti és vallásszabadságot, és az az államférfi, aki ezen az országgyűlésen elnökölt, az János Zsigmond unitárius fejedelem volt.

Amerika legnépesebb egyházai

Az Amerikai Egyesült Államok legnépesebb egyháza a római katolikus. A második helyen a déli baptista egyház következik, s így legnépesebb a protestánsok között. A harmadik helyet az egyesült metodista egyház foglalja el, mely az angliai egyházból kivált és az USA-ban jelentősen megszorodott Wesley-követők egyháza.

A negyedik helyen az Amerikai Lutheránus Egyház áll.

(Ismeretes, hogy a Lutheránus Világszövetséghez tartozó lutheránus egyházak 1984-ben Budapesten tartják világgyűlésüket.)

A többi protestáns egyház lélekszáma a fentieknél lényegesen kisebb. Jelentős az amerikai ortodox és zsidó egyházak lélekszáma, és szép számmal találunk itt mohamedánokat, buddhistákat, japán shintoistákat, és számszerint itt működik a legtöbb, mintegy kétszázat meghaladó, csak néhány gyülekezetet tömörítő különféle protestáns-jellegű felekezet is.

Egyházi Irattárunk

Legutóbb néhai Barabás István lelkész leánya, Koltai Benőné sz. Barabás Erzsike gazdagította levéltárunkat édesapja értékes kézírataival.

Iratanyagunk egy része rendezetlen, és kb. 50 fm-t tesz ki szabvány-méretű dobozokban elhelyezve. Várjuk az önkéntes segítőket, akik heti egy délután néhány órán át beleta-

nulnának ebbe a szép és értékeket mentő munkába. A gyűjtemények közül a legjelentősebb a kézíratos prédikációgyűjtemény, melyet néhai Pethő István püspöki helynöktől örököltünk. Egyes családokra, gyülekezetekre vonatkozó iratokat is őrzünk, és külön szekrényben tároljuk a Gyallay Pap Domokos hagyatékából származó anyagot.

HALOTTAINK

Kádár Gyula egyházi tanácsos, pestlőrinci presbiter, 73 éves korában, 1982. nov. 18-án elhunyt. Egykoron a brassói unitárius gyülekezetnek volt buzgó presbitere. Temetésén a szolgálatot László Andor lelkész végezte. Az egyházi központ nevében Bencze Márton köszönt el az egykoron sokat fáradozó hűséges hívüktől.

Gönczi Sámuel ny. gimnáziumi tanár életének 75. esztendejében csendesen elpihent szeretetei körében. Torda szülőttét, a kolozsvári kollégium egykori diákját, a budapesti unitárius főiskolás otthon volt lakóját a dec. 29-én tartott temetésén dr. Ferencz József püspök búcsúztatta. A sírnál a Madách gimnázium tanárai nevében volt kartársai búcsúztatta, a diákok kiskórusa pedig gyászdalokat énekelt. Az egykori diáktársak nevében dr. Szabó Elek mondott búcsúszavakat.

A család 1000 Ft-ot adományozott az elhalt emlékére az egyházi lapunknak.

HÍREK

Küldetésben címen kötet jelent meg, mely dr. Bartha Tibor püspök 70. születésnapjára az ökömenéből érkezett köszöntéseket tartalmazza. A kötet dr. Tóth Károly református püspök, a KBK elnöke szerkesztette. Ugyanő adta át egy-egy példányát püspökünknek és főgondnokunknak a debreceni ünnepeken.

Pásztory Ditta, Bartók Béla özvegye 1982. nov. 21-én, életének 80. évében rövid szenvedés után meghalt. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra nagy részvét mellett. Az elhunyt zongoraművész volt, Bartók Béla tanítványa.

A **Zeneműkiadó** gondozásában jelent meg a nemrég elhunyt Szigeti Kilián „**Régi magyar orgonák — Szegéd**” című gazdag forrásanyagot feldolgozó képekkel illusztrált munkája.

A „**Confessio**” 1982/3. számában jelent meg dr. Botyán János szerkesztő „**A fátyaltól — az Abigélig**” című tanulmánya, mely tiszteletbeli doktori székfoglaló előadása volt, és az újabb kori református egyházat ismertette a kortárs magyar szépirodalomban.

Gyujtó Károly admirálisról, a velencei Arzenál katonai parancsnokáról több cikk jelent meg a Magyar Nemzetben. Gyülekezetünk egyik tagja, dr. Luzsa Endréné hozzászólásában a cikk apróbb tévedéseit javította, mert az Arzenál utolsó parancsnoka szépapjának öccse volt, erdélyi származású ember, akinek családjából származó az egyházi irodalmunkban is jól ismert Fangh-né Gyujtó Izabella (1840—1914) a múlt század végének népszerű írónője.

Dr. Nagy Gyula evangélikus püspök bemutatkozó látogatást tett egyházunknál, ahol püspökünk fogadta **Huszt János** közügyigazgató és **Szent-Iványi Iona** püspöki titkár társaságában.

A **Petőfi Rádió**n 1983-ban is közvetítenek unitárius vallásos félórát. Jan. 23-án **Szent-Iványi Iona** lelkész püspöki titkár szolgált. A február 27-én sorakerülő alkalomkor **Kelemen Miklós** szegedi lelkész szolgált.

Az **IARF** Frankfurtban tartandó márciusi tanácsülésén egyházunkat a tanács rendszeres tagjaként dr. Ferencz József püspök képviseli.

Özv. Nagy Sándorné, egykori budapesti kántorunk felesége nov. 3-án egyszerre temette el Kovásznán szüleit, **Bakcsy László** ny. tanítót és feleségét sz. **Károly** református egyházkerület főgondnokát

honát. Az egész család bánatában őszinte szívvel osztozunk.

Kühne Pál annak elismeréseként, hogy nagyra értékeli azt a foglalkozást, amivel kis unokáit **Szent-Iványi Iona** lelkész a gyermek-istentiszteletek keretében tanítja, 500.- Ft-ot adományozott az Unitárius Élet fenntartási költségeire.

A **Magyar Izraeliták Országos Képviselő** 7. évkönyvét is **Scheiber Sándor** igazgató szerkesztette. E szép és értékes kötetben olvashatjuk **Dán Róbert**, az ELTE professzora irását a „szenterzsébeti remete” **Féchy Simon** kéziratban maradt szombatos biblijáról (1624), mely a Mózesi könyvek mellett a Zsoltárok és a **Predikátor** könyvének fordítását is tartalmazza.

Az **Unitárius Élet** javára 1000 Ft-ot adományozott dr. **Kaplayné dr. Schey Iona** tíz évvel ezelőtt elhalt férje, dr. **Kaplay Imre** emlékére. Köszönjük.

Hódmezővásárhely folyamatosan halad előre a templom és az egyházi épületek renoválása. Öröm figyelni a templom megújult bejárati homlokzatát. A hívek a teli időszakban a gyülekezeti teremben tartják az istentiszteletet. Körükben a karácsonyi ünnepi szolgálatot **Szász János** dunántúli lelkész tartotta.

Kocsordon karácsony másodnapján népes gyülekezet előtt osztott úrvacsorát **Bajor János**, mint beszolgáló lelkész, aki a gyermekek részére d. u. széphanulatú karácsonyfaünnepélyt is rendezett.

Iszlai Zoltán unitárius író „**Tanít az anyám**” és „**Apa jubilál**” c. versei jelentek meg a Magyar Nemzet karácsonyi számában.

Dr. Újszászy Kálmán, a Tiszáninneni 60. születésnapja alkalmából a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Magyar Népköztársaság zászlórendjével tüntette ki.

Január 1-én a Huszt János által tartott ünnepi istentisztelet után a püspöki irodában nagy számban gyűltek össze egyházi tanácsosok, budapesti és pestlőrinci lelkészek, presbiterek és hívek, akiknek nevében **Szász János** dunántúli lelkész mondott gondolatokban gazdag köszöntőt. Főgondnok és püspök köszönték meg az üdvözlést és kívánták az összegyűlteknél boldog új esztendőt.

Varga Dénes NSZK-ban élő hívünk január 1-én 12.30 órakor telefonált, és így csatlakozott az új esztendőt Budapesten köszöntő hívek jókívánságaihoz.

Az **Új Tükör** 1982. évi dec. 12-i számában „**Zamek**” címen képes riport jelent meg egy Balaton vidéki, elhagyott gyermekeket gondozó intézet munkájáról **Szent-Iványi Iona** tollából.

Az **Országos Békatanács** és a **Magyar ENSZ Társaság** okt. 18-án a Parlamentben tartott ülésén **Sebestyén Nándorné** elnökletével a békével kapcsolatos előtűnk álló problémákkal foglalkozott. A kiadott felhívást a hírközlő szervek bő tartalommal ismertették. Egyházunk és lapunk képviselőiben az ülésen **Huszt János** közügyigazgató vett részt.

Gyulán úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet tartott nov. 14-én **Kelemen Miklós** szegedi lelkész. Az úrvacsorai kenyeret és bort **Szöts Lászlóné** a szörvány gondnoka adományozta.

Mészáros Vilmosné sz. **Tófalvi Julianna** Tófalvi Sándor presbiterünk lánya kiváló dolgozó kitüntetését kapott a társadalmi munkában végzett tevékenységéért. Gratulálunk!

KÜLFÖLDI HÍREK

A betegségéből felgyógyult dr. **Kovács Lajos** püspököt köszöntötték az E. K. Tanács októberi kolozsvári ülésén, püspöki munkája tízéves évfordulója alkalmából.

Szász Dénes jobbágyfalvi lelkész 70. évét betöltve nyugalomba vonult.

Székelyszentmihály-Bencéd egyházközségekbe a püspök **Nyitrai Levente** eddigi komjátszegi lelkészt nevezte ki.

Lukácsi Mózes csekefalvi lelkész a korhatárt betöltve nyugalomba vonult.

Schillebeek katolikus teológiai professzor, a belga származású, de Hollandiában tanító dominikánus teológus, **Erasmus-díjat** kapott. A százezer holland forint díjat **Bernhardt herceg** adta át a

nijwegeni egyetem szabadelvű állásfoglalása miatt többször megbírált tanárának **Beatrix királynő** és **Claus herceg** jelenlétében.

Tenzin Gyastol, az önkéntes száműrésben élő dalai lámát kihallgatáson fogadta **II. János Pál** pápa, aki minden alkalommal hangsúlyosan fejtette a világvallások felelősségét.

„**A kolozsvári színjátszás történetéből**” címmel a Magyar Nemzet 1982. nov. 13-i számában **Enyedi Sándor** értekezik. **Pákei József** (1759—1802) unitárius kollégium igazgató szerepéről is szól, aki szerinte „késleltette” a színjátszás folytatását. **Pákei József** igazgató-tanár egyházi vonatkozású munkásságát dr. **Gál Kelemen** ismertette a kolozsvári kollégium történetében, de ott nem tett említést arról, hogy **Pákei József** foglalkozott volna a kolozsvári színjátszás ügyével.

A **Keresztény Magvető** 1982. évi első számában megjelent dr. **André Gounelle** francia teológiai professzornak az **Évangile et Liberté** c. szabadelvű folyóirat 1982. 1. számában megjelent írása „**Személyes hit**” címen **Bajor János** fordításában.

Jobb Dénes az egykori Székelykeresztúri Unitárius Főgimnázium diákja elhunyt Székelyudvarhelyen. A sírnál a régi diáktársak nevében dr. **Lőrincz Ákos** egykori padtársa búcsúztatta.

Dr. Kovács Lajos püspök felgyógyulása óta első ízben nov. 14-én szolgált a kolozsvári irisztelepi templomban tartott **Dávid Ferenc** emlékünnepeken. Ugyanezen alkalommal emlékeztek meg a templom külső és belső felújításáról.

Dr. Nikkoy Niwano az IARF elnöke kedves hangú újévi levelet küldött a frankfurti útkárság útján a taggyházak vezetőihez. Az üdvözlő, melyben felhívja a taggyházak figyelmét az ázsiai kontinensen, Japánban 1984-ben rendezendő első IARF kongresszusra, megköszöntük.

A **Szovjetunió Kárpát**on túli területein élő magyar reformátusok életéről időnként hírt ad a Reformátusok Lapja.

83 éves korában elhunyt **Geneszy Béla** nyugalmazott püspök, akinek temetésén utóda, dr. **Forgon Pál** püspök szolgált. Templomuk megújításáért adtak hálát **Bökény, Feketeardó, Borzsova** református hívei. A hálaadásokon részt vett dr. **Forgon Pál** püspök és **Horkay Barna, Gulácsy Lajos, Szűcs András, Orozsi Pál, Pázsit József** és **Asszonyi István** lelkészek.

A baptisták legismertebb európai teológiai főiskolája a svájci **Rüschlikonban** működik. A jeles intézet most új igazgatót kapott dr. **Clyde Fant** professzor személyében, akit a hazai baptista egyház képviselői is tisztelettel köszöntöttek.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:

Dr. Ferencz József

Felelős kiadó:

Huszt János

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Táv.: 113-094

Szerkeszti a szerkesztő bizottság
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Postai Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámára.

Évi előfizetési díj 54,— forint

Külföldre évi 63,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 83.9007 Budapest, 1983
Felelős vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133—1272